COI "Step by Step"

26.11.2026. 09:49
Pogledano: 52 puta

Poziv ili rezervni plan? Zašto nastavnička profesija gubi sjaj i kako ga vratiti

Zašto konkursi za nastavnike ostaju bez prijava i šta bi profesiji vratilo ugled? Studentica Anđela Lazić piše o plati, uslovima rada i poštovanju, ali i o odgovornosti koju nose sami nastavnici i nastavnice.

Autorica: Anđela Lazić, studentica na praksi u COI Step by Step

Često razmišljam o tome kako u teoriji svi uglas veličamo obrazovanje kao stub društva, a u praksi je status nastavnika opao onog trenutka kada smo ogromnu odgovornost počeli da nagrađujemo birokratijom, nerazumijevanjem i zanemarivanjem. Škole u Unsko-sanskom kantonu ostaju bez nastavnika, a konkursi se često završavaju bez ijedne prijave (Federalna, 13. 10. 2026). U Republici Srpskoj sindikat upozorava da sve manje mladih upisuje i završava prosvjetne fakultete (Federalna, 5. 10. 2026).

Smatram da status nastavnika opada jer društvo obrazovanje cijeni riječima, a ne onim što se stvarno mjeri: materijalnim statusom nastavnika, uslovima rada, profesionalnim priznanjem i uvažavanjem njihovog rada te opštim zadovoljstvom poslom.

Prvi razlog: plata ne prati školovanje koje se traži

Većina zaposlenih u prosvjeti ima visoko obrazovanje, a ipak im je prosječna zarada ispod državnog prosjeka, u kojem prevladavaju radnici sa srednjom spremom (Biznis.rs prema N1, 2026). U Srbiji je platom zadovoljna tek manjina nastavnika, a slično je i u Hrvatskoj, iako tamo gotovo svi nastavnici imaju četverogodišnji ili petogodišnji studij (Danas, prema 021.rs, 2026; NCVVO, 2025).

> Dok plata ne odražava dugo školovanje i odgovornost posla, nastavnička profesija će ostati zanimanje kojem se ljudi vraćaju kad su druga vrata zatvorena.

Drugi razlog: malo glasa, a puno tereta

Novac nije jedino što odbija. U Hrvatskoj tek rijetki nastavnici smatraju da političari cijene njihove stavove, a administracija je za većinu njih izvor stresa (NCVVO, 2025). U Republici Srpskoj sindikat upozorava na probleme s bezbjednošću u školama: kao primjer navodi situacije u kojima neko, nezadovoljan ocjenom svog djeteta, uđe u učionicu i ispolji silu prema učitelju, a strožu kaznenu politiku za nasilje nad prosvjetnim radnicima traži već godinama (Federalna, 5. 10. 2026). Uz to, nedostatak kadra se rješava dvostrukim smjenama, a u nekim školama nastava se održava u četiri smjene (Federalna, 5. 10. 2026).

Učiteljica iz Doboja upozorava i da je učitelj zatrpan administrativnim poslovima, pa je pod znakom pitanja koliko mu vremena ostaje za podučavanje i vaspitanje (Federalna, 5. 10. 2026). Iako ne treba generalizovati, u dosta slučajeva uslovi rada su teški, a pored toga nastavnici na početku karijere se suočavaju i s manjkom podrške, a sve je više onih koji razmišljaju o napuštanju profesije; u Hrvatskoj to namjerava svaki četvrti nastavnik (OECD, 2025; NCVVO, 2025).

> Profesija koja nastavnike na početku karijere ostavlja bez dovoljno podrške i ne pita ih za mišljenje teško može zadržati one koje je privukla.

Treći razlog: ugled koji se ne osjeća

Podatak koji me najviše zaintrigirao jeste paradoks: nastavnici su uglavnom zadovoljni samim poslom, ali smatraju da društvo ne priznaje njegovu vrijednost. U Srbiji tek mali broj njih vjeruje da profesija ima visok ugled, a Hrvatska je među zemljama u kojima se nastavnici najmanje osjećaju cijenjenima (Danas, prema 021.rs, 2026; NCVVO, 2025). To nije samo pitanje ponosa: nastavnici koji osjećaju poštovanje društva rjeđe odlaze iz struke (OECD, 2025).

Ugled, međutim, ne zavisi samo od društva, jer ga dijelom grade i sami nastavnici. Kada se profesija svojim aktivnim djelovanjem, aktivizmom i intelektualnom hrabrošću postavi uz učenike i krene u promjenu sistema, ona učenicima osigurava drugačiju školu od one na koju su navikli, a sebi vraća povjerenje javnosti.

Pitanje ugleda ne završava se na tome šta društvo čini nastavnicima, nego uključuje i to šta nastavnici čine zajedno, za sebe i za svoje učenike.

Nažalost, živimo u vremenu koje ulogu učitelja i nastavnika često svodi na sporednu stvar, iako upravo oni ostavljaju trag koji nikada ne blijedi u nečijem životu.

Poziv, a ne rezervni plan?

Dok na fakultetu gledam svoje kolege, vidim mlade ljude koji ovaj poziv nisu izabrali kao „rezervni plan“ niti zbog plate, nego iz iskrene želje da nekome budu oslonac i da postave prve i prave temelje vrijednosti, vaspitanja i obrazovanja. Podaci to potvrđuju: većini nastavnika u Srbiji nastava je bila prvi izbor karijere, a u Hrvatskoj se za zanimanje najčešće odlučuju iz društvenih razloga, a najrjeđe zbog ekonomske koristi (Danas, prema 021.rs, 2026; NCVVO, 2025).

> Neko će reći da je poziv dovoljan i da plata nije važna. Ipak, ako većina ulazi iz poziva, a svaki četvrti razmišlja o odlasku, poziv jeste preduslov, ali nije dovoljan.

Šta treba promijeniti

Prvo, moramo prestati gledati na prosvjetu kao na trošak ili pak nešto što nije toliko bitno. Materijalni status nastavnika treba postepeno uskladiti sa statusom drugih visokoobrazovanih stručnjaka, uz stipendije za deficitarna zanimanja, kakve se već najavljuju u Unsko-sanskom kantonu (Federalna, 13. 10. 2026).

Drugo, nastavnicima, posebno onima na početku karijere, treba manje administracije, veća i profesionalnija podrška, stručna usavršavanja, mentori, jer novi nastavnici s mentorom imaju veće zadovoljstvo poslom (OECD, 2025).

Treće, o nastavnicima moramo drugačije govoriti, u medijima, politici i kod kuće, i vratiti poljuljano poštovanje u učionice.

Četvrto, i sami nastavnici nose dio odgovornosti za stanje u kojem se nastavnička profesija nalazi. Njihov dodatni društveni angažman, borba za bolje obrazovanje i uslove u školama koja se ne svodi samo na plate (koje jesu važan dio, ali ne i jedini) nešto je u čemu često kaskamo birajući konformizam, a upravo to određuje rast profesije i integritet koji joj je potreban.

Zaključak

Status nastavnika ne pada zato što je obrazovanje manje važno, nego zato što društvo zaostaje u onome što na riječima obećava: uslovima rada, poštovanju i materijalnom statusu. Promjena, međutim, nije samo na društvu, jer i nastavnici svojim angažmanom i hrabrošću odlučuju kakvu će profesiju graditi.

Uvjerena sam da bolji dani mogu doći, jer dokle god postoje oni koji u učionicu ulaze srcem i iz pravih suštinskih razloga, postoji i nada da ćemo konačno naučiti da čuvamo i cijenimo

ljude koji grade našu budućnost.

Vrijeme je da nastavnička profesija prestane biti rezervni plan i ponovo postane izbor kojim se ponosimo.

Izvori

Biznis.rs / N1 (31. 8. 2026). *Prosvetni radnici „srljaju“ ka minimalcu: I u ovu školsku godinu ulaze sa platama ispod prosečnih.*

Danas / 021.rs (4. 5. 2026). *Samo 18 odsto nastavnika u Srbiji zadovoljno platom: Gde smo u odnosu na međunarodni prosek?*

Federalna (5. 10. 2026). *Prosvjetari u RS upozorili na nedostatak kadra, niske plate i sve veći pritisak na zaposlene.*

Federalna (13. 10. 2026). *Škole u Krajini ostaju bez nastavnika, konkursi često bez prijava.*

NCVVO (7. 10. 2025). *Priopćenje za javnost: TALIS 2024.*

OECD (2025). *Results from TALIS 2024: The State of Teaching.* OECD Publishing.

Aktivnosti se realizuju u okviru projekta Dijalog za budućnost 3 – #DFF3, kojeg provode UNDP Bosnia and Herzegovina, UNICEF Bosna i Hercegovina i UNESCO u saradnji sa Rezidentnom koordinatoricom United Nations in BiH, te u partnerstvu s Predsjedništvom Bosne i Hercegovine i Ministarstvom civilnih poslova Bosne i Hercegovine. Projekt finansira United Nations Peacebuilding (#PBF).

#DFF3 #dijalogzabudućnost3 #dialogueforthefuture3 #PBF #ZajednicaNastavnika

Collections

Objava